

I. Một số trận chiến đấu tiêu biểu trong thời kỳ kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược

*** Chiến thắng Tu Vũ (tháng 12/1951)**

Sau thắng lợi của ta trong chiến dịch Biên giới thu - đông năm 1950, để giành lại quyền chủ động, quân Pháp mở cuộc tiến công ra Hòa Bình, lập phòng tuyến sông Đà nối liền với tuyến phòng thủ trung tâm nhằm nối lại “Hành lang Đông - Tây” thực hiện khả năng phòng thủ đồng bằng Bắc Bộ, cắt đứt đường liên lạc giữa chiến khu Việt Bắc với Liên khu 3 và 4. Mùa đông năm 1951, Pháp mở cuộc tiến công lên Hòa Bình với âm mưu xây dựng “Xứ Mường tự trị” bao gồm địa bàn sinh sống của đồng bào dân tộc Mường ở vùng Tây Bắc, thực hiện dã tâm chia rẽ khối đại đoàn kết toàn dân tộc.

Để thực hiện âm mưu đó, thực dân Pháp tập trung quân và trang bị vũ khí xây dựng cứ điểm Tu Vũ thuộc xã Tu Vũ, huyện Thanh Thủy, tỉnh Phú Thọ. Tu Vũ là một cứ điểm có vị trí địa lý đặc biệt quan trọng nằm bên tả ngạn sông Đà. Quân Pháp chiếm lại vị trí này nhằm làm điểm án ngữ sông Đà và làm bàn đạp để đánh thọc sâu vào vùng hậu phương của Phú Thọ. Tu Vũ trở thành vị trí then chốt trong tuyến phòng thủ sông Đà của địch. Chiếm cứ điểm này là 1 tiểu đoàn lính Âu Phi thuộc trung đoàn bộ binh Ma rốc thứ nhất, 1 đại đội thuộc tiểu đoàn ngụy Mường số 6 với 6 xe tăng và thiết giáp trực chiến. Cứ điểm được xây dựng rất kiên cố, bao quanh vòng ngoài là hàng rào thép gai dày đặc. Toàn bộ cứ điểm được chia thành 3 khu: Khu A nối liền với khu B ngăn cách với khu C bởi Ngòi Lát, rộng khoảng 6 mét. Khu A có một đại đội bộ binh, 6 ụ chiến đấu bao quanh một lô cốt lớn được trang bị hỏa lực mạnh (1 xe tăng, trọng liên 12,7 ly, súng cối 87 ly...). Khu B là trung tâm phòng ngự, có sở chỉ huy tiểu đoàn và 2 đại đội bộ binh được trang bị 1 xe tăng, pháo 37 ly, ĐKZ 75 ly; có 1 lô cốt lớn được bao quanh bởi 4 ụ chiến đấu. Khu C do 1 đại đội bộ binh địch chiếm giữ, gồm 7 ụ chiến đấu bao quanh 1 lô cốt lớn được trang bị 1 đại liên và nhiều súng trường. Ngoài ra, cứ điểm Tu Vũ còn được yểm trợ bằng hỏa lực từ các vị trí núi Chẹ, Đá Chông, Thủ Pháp và có thể được tăng viện từ ca nô, tàu chiến theo đường sông Đà. Để tiêu diệt cứ điểm này, bộ đội chủ lực của ta huy động Trung đoàn 88 thuộc Đại đoàn 308, tăng cường thêm tiểu đoàn 322 của Trung đoàn 36 và 7 khẩu sơn pháo 75 ly, một đại đội phòng không 12,7 ly.

Bước sang đầu tháng 12/1951, công tác chuẩn bị chiến trường đã hoàn tất. Đại đoàn 312 được giao nhiệm vụ tiến công địch ở núi Chẹ. Nhiệm vụ của quân dân huyện Thanh Thủy, nhất là những làng xã ven sông Đà lúc này là phải canh phòng và chuyên chở bộ đội vượt sông một cách an toàn. Trong các đêm từ 06 đến 08/12/1951, Đại đoàn 312 vượt sông từ làng Đoan Hạ (Thanh Thủy) sang phía núi Chẹ, Đá Chông. Nhân dân các

làng ven sông đã huy động hàng trăm thuyền nan và hơn 200 người lái đò để đưa bộ đội qua sông. Mặc cho pháo sáng và đạn địch bắn phá, đèn pha của ca nô địch tuần tiễu nhằm uy hiếp và ngăn bước tiến của quân ta, song với quyết tâm và lòng căm thù giặc như tiếp thêm sức mạnh, quân dân địa phương nhanh chóng đưa bộ đội ta qua sông an toàn để kịp thời phối hợp tác chiến tiêu diệt địch ở núi Chẹ. Ở thượng huyện Thanh Thủy, Trung đoàn 88 phối hợp với bộ đội và Nhân dân địa phương đã chuẩn bị xong trận địa, chờ mệnh lệnh tiến công tiêu diệt cứ điểm Tu Vũ. Để phục vụ bộ đội chủ lực trong trận này, huyện Thanh Thủy đã huy động trên 500 dân công hỏa tuyến làm nhiệm vụ tiếp tải đạn, xay lúa, giã gạo và tiếp tế lương thực.

Đúng 20 giờ tối 10/12/1951, 3 mũi tiến công của bộ đội ta mở màn trận đánh. Phát hiện thấy lực lượng của ta, pháo của địch từ các vị trí xung quanh cứ điểm (núi Chẹ, Đá Chông, Thủ Pháp) bắn dồn dập hàng nghìn quả vào khu vực quân ta đang triển khai lực lượng, tạo thành một vành đai lửa bao quanh cứ điểm. Trước tình hình đó, Bộ tư lệnh Đại đoàn 308 yêu cầu các đơn vị bạn ở hữu ngạn sông Đà bắn kiềm chế pháo địch, đồng thời lệnh cho tiểu đoàn pháo của ta nhanh chóng tập trung hỏa lực công phá lô cốt địch và yểm trợ cho bộ binh ta tiến công.

Trận đánh diễn ra rất ác liệt. Khi quân ta bắt đầu tiến công, địch tập trung hỏa lực mạnh hòng ngăn cản bước tiến quân của ta. Dưới làn mưa đạn, cán bộ, chiến sĩ nêu cao tinh thần quyết chiến, quyết thắng, anh dũng xông lên tiêu diệt địch. Đến 1 giờ sáng ngày 11/12/1951, tiểu đoàn 322 (Trung đoàn 36) đã chiếm xong khu C, sau đó dùng hỏa lực mạnh kiềm chế địch ở khu B. Cuộc chiến đấu ở hai khu A, B diễn ra rất quyết liệt, ta và địch giằng co từng ụ súng, đến 2 giờ 50 phút sáng ngày 11/12 quân ta hoàn toàn làm chủ được hai khu này. Sau hơn 5 giờ chiến đấu ác liệt, cứ điểm Tu Vũ của địch bị tiêu diệt. Kết quả, quân ta đã loại khỏi vòng chiến đấu tiểu đoàn thứ nhất thuộc trung đoàn Ma rốc số 1, tiêu diệt 158 tên địch, bắt sống 12 tên (trong đó có tên quan ba Leveux), phá hủy 3 xe tăng và 1 xe bọc thép; đồng thời giải phóng cho hơn 100 thanh niên bị địch giam giữ tại đây.

Tu Vũ - một cứ điểm kiên cố của thực dân Pháp bị tiêu diệt, làm rung chuyển toàn bộ tuyến phòng thủ sông Đà, tạo điều kiện cho bộ đội ta tiến đánh Hòa Bình thắng lợi. Sau chiến thắng Tu Vũ, Đại tướng Võ Nguyên Giáp đã có thư khen ngợi cán bộ, chiến sĩ và quân dân địa phương: “Chiến thắng Tu Vũ là trận công kiên lớn nhất mở màn chiến dịch. Nó biểu hiện một tinh thần hy sinh quả cảm, tích cực, tiêu diệt địch và tính chủ động linh hoạt trong chiến đấu”. Hòa bình lập lại, khi nhìn nhận, đánh giá vai trò và ý nghĩa của trận Tu Vũ đối với chiến dịch Hòa Bình nói riêng, với cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp nói chung, Đại tướng Võ Nguyên Giáp đã khẳng định: “là thắng lợi đầu tiên của

quân đội ta đánh địch trong công sự kiên cố với lực lượng tinh nhuệ, có xe tăng, pháo yểm trợ. Có trận Tu Vũ mới có Him Lam, Độc lập, Điện Biên Phủ kết thúc 9 năm kháng chiến của quân và dân ta”.

Chiến thắng Tu Vũ (tháng 12/1951) mãi mãi là niềm tự hào của quân dân huyện Thanh Thủy và bộ đội Sư đoàn quân Tiên Phong. Đó cũng là chiến công mừng ngày thành lập Quân đội nhân dân Việt Nam anh hùng.